

SUOMEN SÄÄDÖSKOKOELMA

Julkaistu Helsingissä 16 päivänä kesäkuuta 2022

455/2022

Laki

lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain (361/1983) 29 a §, 34 §:n 3 momentti, 41 §:n 1 momentti, 42 a §, 43 §:n 4 momentti, 44 §, 45 §:n 1 momentti ja 46 §:n 1 momentti,

sellaisina kuin ne ovat, 29 a § laissa 436/2009, 34 §:n 3 momentti, 42 a § ja 45 §:n 1 momentti laissa 1155/2004, 41 §:n 1 momentti laissa 190/2019 sekä 43 §:n 4 momentti, 44 § ja 46 §:n 1 momentti laissa 662/2015, sekä

lisätään lakiin uusi 6 b, 35 a, 35 b ja 46 a § seuraavasti:

6 b §

Toimenpiteet lapsen huollon järjestämiseksi eräissä tilanteissa

Kun hyvinvointialue on saanut tiedon siitä, että lapsi on huoltajan kuoleman johdosta jäänyt vaille huoltajaa, hyvinvointialueen on neuvoteltava asiasta lapselle läheisten henkilöiden kanssa ja tarvittaessa tehtävä tuomioistuimelle hakemus huoltajan ja edunvalvojan määräämisestä lapselle.

Kun lapsi muusta kuin 1 momentissa mainitusta syystä on pysyvästi muiden kuin huoltajiansa tai huoltajansa hoidettavana, hyvinvointialueen tulee ryhtyä toimenpiteisiin lapsen huollon järjestämiseksi sopimuksella tai tuomioistuimen päätöksellä, jos tätä on lapsen edun kannalta pidettävä aiheellisenä.

Lapsen kiireellisestä sijoituksesta säädetään lastensuojelulaissa (417/2007).

29 a §

Säännösten toissijaisuus

Mitä 19–21 ja 23–29 §:ssä säädetään, sovelletaan ainoastaan, jollei tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevista asioissa ja asetuksen (EY) N:o 1347/2000 kumoamisesta annetusta neuvoston asetuksesta (EY) N:o 2201/2003, jäljempänä *vuoden 2003 Bryssel IIa -asetus* tai tuomioistuimen toimivallasta, päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevista asioissa ja kansainvälisestä lapsikaappauksesta annetusta neuvoston asetuksesta (EU) 2019/1111, jäljempänä *vuoden 2019 Bryssel IIa -asetus*, taikka Suomea sitovasta valtiosopimuksesta muuta johdu. Siitä kumpaa asetusta sovelletaan, säädetään vuoden 2019 Bryssel IIa -asetuksen 100 artiklassa.

HE 21/2022
LaVM 5/2022
EV 47/2022

Neuvoston asetukset (EU) 2019/1111 (32019R1111); EUVL L 178, 2.7.2019, s.1

34 §

Palauttamismääräyksen antamisesta kieltäytymisen perusteet

— — — — —

Jos lapsen asuinpaikka välittömästi ennen luvaton poistamista tai palauttamatta jättämistä oli muussa Euroopan unionin jäsenvaltiossa kuin Tanskassa, lapsen palauttamista koskevan hakemuksen hylkäämiseen 1 momentin 2 kohdan nojalla sovelletaan lisäksi vuoden 2019 Bryssel IIa -asetuksen 27 artiklan 3 kohtaa.

35 a §

Keskusviranomaisen apuun oikeutetut

Se, joka on Suomessa tai muussa Euroopan neuvoston sopimuksen osapuolena olevassa valtiossa saanut lapsen huoltoa tai tapaamisoikeutta koskevan päätöksen tai 26 §:ssä tarkoitetun päätöksen, voi pyytää oikeusministeriön toimenpiteitä päätöksen tunnustamiseksi tai täytäntöönpanemiseksi toisessa sopimusvaltiossa.

Henkilö, laitos tai muu toimielin, jonka lapsen huoltoa koskevia oikeuksia on loukattu viemällä lapsi luvattomasti pois tai jättämällä hänet luvattomasti palauttamatta, voi pyytää oikeusministeriön toimenpiteitä lapsen määräämiseksi palautettavaksi Haagin sopimuksen nojalla.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitetun pyynnön voi tehdä myös Euroopan neuvoston sopimuksen tai Haagin sopimuksen osapuolena olevan valtion keskusviranomainen.

35 b §

Oikeusministeriön kielteinen päätös

Oikeusministeriö voi kieltäytyä antamasta Euroopan neuvoston sopimuksessa ja Haagin sopimuksessa tarkoitettua apua, jos on selvää, että avun antamiselle ei mainittujen sopimusten mukaan ole edellytyksiä.

Kieltäytymisestä ja sen perusteista on heti ilmoitettava hakijalle tai, jos hakemus on tehty vieraan valtion keskusviranomaisen välityksellä, tälle keskusviranomaiselle.

41 §

Oikeusapu ja lapsen palauttamisesta aiheutuvat kustannukset

Seuraavissa asioissa hakijalle on pyynnöstä myönnettävä oikeusapu korvauksetta, vaikka oikeusapua ei muutoin voitaisi myöntää:

- 1) lapsen palauttaminen;
 - 2) lapsen palauttamisesta Suomessa annetun määräyksen täytäntöönpano;
 - 3) Euroopan neuvoston sopimuksen osapuolena olevassa valtiossa annetun lapsen huoltoa tai tapaamisoikeutta koskevan päätöksen tunnustaminen ja täytäntöönpano.
- — — — —

42 a §

Lain suhde vuoden 2003 Bryssel IIa -asetukseen ja vuoden 2019 Bryssel IIa -asetukseen

Mitä 36–41 §:ssä säädetään, ei sovelleta sellaiseen vieraassa valtiossa annetun päätöksen tunnustamista tai täytäntöönpanoa koskevaan asiaan, johon sovelletaan vuoden 2003 Bryssel IIa -asetusta tai vuoden 2019 Bryssel IIa -asetusta.

Jos lapsen asuinpaikka välittömästi ennen luvaton poistamista tai palauttamatta jättämistä oli muussa Euroopan unionin jäsenvaltiossa kuin Tanskassa, menettelyyn lapsen

palauttamista koskevassa asiassa sovelletaan tämän luvun säännösten lisäksi vuoden 2019 Bryssel IIa -asetuksen 23–29 artiklaa.

43 §

Lainvoimaa vailla olevan päätöksen täytäntöönpanokelpoisuus

— — — — —

Mitä 3 momentissa säädetään, ei sovelleta, jos vieraassa valtiossa annetun päätöksen täytäntöönpanoa koskevaan asiaan sovelletaan vuoden 2003 Bryssel IIa -asetusta tai vuoden 2019 Bryssel IIa -asetusta.

44 §

Päätöksen lähettäminen täytäntöönpantavaksi

Kun tuomioistuin on määrännyt lapsen palautettavaksi 30 §:n nojalla, sen on lähetettävä päätös toimivaltaiselle ulosottomiehelle ja kehotettava tätä kiireellisesti huolehtimaan täytäntöönpanosta siten kuin 46 §:ssä säädetään.

Kun tuomioistuin on vahvistanut, että vieraassa valtiossa annettu päätös on pantavissa täytäntöön Suomessa, sen on hakijan pyynnöstä lähetettävä päätös ja täytäntöönpanoa koskeva hakemus toimivaltaiselle kärjäoikeudelle, jos päätös voidaan 43 §:n 3 momentin nojalla panna täytäntöön. Kärjäoikeuden on huolehdittava kiireellisesti täytäntöönpanosta siten kuin 45 §:ssä säädetään.

Vuoden 2003 Bryssel IIa -asetuksen nojalla täytäntöönpanokelpoiseksi julistetun tuomion lähettämisestä täytäntöönpanoa varten säädetään erikseen.

45 §

Vieraassa valtiossa annetun päätöksen täytäntöönpano

Suomessa täytäntöönpanokelpoiseksi vahvistettu vieraassa valtiossa annettu lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskeva päätös pannaan täytäntöön noudattaen lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annettua lakia. Täytäntöönpanoon ei kuitenkaan saa ryhtyä sen jälkeen, kun lapsi on täyttänyt 16 vuotta. Vuoden 2003 Bryssel IIa -asetuksen tai vuoden 2019 Bryssel IIa -asetuksen mukaan täytäntöönpanokelpoisen vieraassa valtiossa annetun päätöksen täytäntöönpanosta säädetään erikseen.

— — — — —

46 §

Lapsen palauttamisesta annetun määräyksen täytäntöönpano

Lapsen palauttamisesta 30 §:n nojalla annettu määräys on pantava täytäntöön noutamalla lapsi. Määräyksen täytäntöönpanossa on lisäksi muutoin noudatettava lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annettua lakia, jollei 2 tai 3 momentista tai 46 a §:stä muuta johdu.

— — — — —

46 a §

Turvaamistoimet lapsen palauttamisesta annetun määräyksen täytäntöönpanossa

Jos lapsen palauttamisesta annetun määräyksen täytäntöönpanon turvaamiseksi ja lapsen edun suojaamiseksi on tarpeen, Helsingin kärjäoikeus voi huoltajan tai ulosottomiehen hakemuksesta määrätä lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annetun lain 17 §:ssä tarkoitetuista turvaamistoimista tai siitä, että hyvinvoin-

tialueen viranomaisen on sijoitettava lapsi väliaikaisesti valtion tai hyvinvointialueen omistamaan tai ylläpitämään laitokseen taikka muuhun sopivaan hoitoon. Määräys voidaan antaa asiaan osallista kuulematta, jos kuuleminen saattaa vaarantaa turvaamistoimen tarkoituksen toteutumisen.

Erittäin kiireellisessä 1 momentissa tarkoitettussa tapauksessa, jossa ei ole mahdollisuutta pyytää Helsingin kärjäoikeutta määräämään asiasta, ulosottomies voi huoltajan vaatimuksesta tai viran puolesta ottaa lapsen välittömästi haltuunsa. Hyvinvointialueen viranomaisen on tällöin sijoitettava lapsi 1 momentin mukaisesti.

Ulosottomiehen on heti ilmoitettava 2 momentissa tarkoitettusta toimenpiteestä Helsingin kärjäoikeudelle. Kärjäoikeuden on niin pian kuin mahdollista ilmoituksen saapumisen jälkeen määrättävä väliaikaisesta turvaamistoinimesta 1 ja 4 momentin mukaisesti tai määrättävä toimenpide peruutettavaksi.

Helsingin kärjäoikeuden 1 ja 3 momentin nojalla määräämä väliaikainen turvaamistoimi on voimassa kärjäoikeuden määräämän enintään yhden viikon ajan. Kärjäoikeuden päätökseen haetaan muutosta valittamalla. Toimenpiteeseen sovelletaan muutoin, mitä lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annetun lain 25 §:ssä säädetään väliaikaisesta turvaamistoinimesta.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä elokuuta 2022. Sen 6 b, 35 a, 35 b ja 46 a § tulevat kuitenkin voimaan vasta 1 päivänä tammikuuta 2023.

Naantalissa ja Helsingissä 10.6.2022

Tasavallan Presidentti

Sauli Niinistö

Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson